

Shaxs va Davlat manfaatlatining Yangi O'zbekiston Konstitutsiyasida uyg'unligi

Anvarova Muslimaxon Lazizbek qizi

Toshkent shahar Yuridik texnikumi o'quvchisi

Annotasiya: Ushbu maqolada biz O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi muqaddimasidanoq "O'zbekiston xalqi inson huquqlariga va davlat suvereniteti g'oyalariga sodiqligini tantanali ravishda e'lon qilib" degan so'zlardan boshlanishidan ko'rishimiz mumkin. Ayniqsa Asosiy qomusimizning 13-moddasida "O'zbekiston Respublikasida demokratiya umuminsoniy prinsiplarga asoslanadi, ularga ko'ra inson, uning hayoti, erkinligi, sha'ni, qadr-qimmat va boshqa daxlsiz huquqlari oliy qadriyat hisoblanadi" deb mustahkamlanishi davlat, uning organlari, mansabdor shaxslar faoliyatining asosiy maqsadi va yo'nalishlarini yaqqol ifoda etdi.

Kalit so'zlar: Yangi O'zbekiston konstitutsiyasi, shaxs manfaatlari, davlat manfaatlari, demokratiya, davlat organlari, umuminsoniy prinsiplar.

Kirish. Asosiy qomusimiz 128 moddadan iborat bo'lgani holda uning 30 dan ortiq moddalari bevosita inson huquqlari va erkinliklariga bag'ishlangandir. Konstitutsiyamiz Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasining deyarli barcha prinsipial qoidalarini o'zida mujassamlantirgan.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida davlat inson huquqlari bo'yicha bir qator majburiyatlar olgan bo'lib, ularga xususan davlat o'z faoliyatini inson va jamiyat farovonligini ko'zlab, ijtimoiy adolat va qonuniylik prinsiplari asosida amalga oshirishi, davlat xalq irodasini ifoda etib, uning manfaatlariga xizmat qilishi, davlat organlari va

mansabdor shaxslar jamiyat va fuqarolar oldida mas’ul ekanliklari, O‘zbekiston Respublikasi o‘z hududida istiqomat qiluvchi barcha millat va elatlarning tillari, urf-odatlari va an’analari hurmat qilinishini ta’minlashi, ularning rivojlanishi uchun sharoit yaratishi, O‘zbekiston Respublikasi o‘z hududida ham, uning tashqarisida ham o‘z fuqarolarini huquqiy himoya qilish va ularga homiylik ko‘rsatishni kafolatlashi kabilarni misol qilib keltirish mumkin.

Davlat inson, uning hayoti, erkinligi, sha’ni, qadr-qimmati va boshqa daxlsiz huquqlari oliy qadriyat ekanligidan kelib chiqib, o‘tgan yillar mobaynida insonning shaxsiy, siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy huquqlarini ta’minlash maqsadida bir qator ishlarni amalga oshirdi. Xususan, shaxsiy huquqlarni ta’minlash va himoya qilish maqsadida O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat, Jinoyat-protsessual, Ma’muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodekslari, “Davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari faoliyatining ochiqqligi to‘g‘risida”, “Axborot olish kafolatlari va erkinligi to‘g‘risida”, “Axborot erkinligi prinsiplari va kafolatlari to‘g‘risida”, “Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to‘g‘risida”, “Odam savdosiga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi kabi qonunlarni qabul qildi.

Asosiy qomusimiz insonning ijtimoiy huquqlariga ham katta e’tibor qaratgan bo‘lib, ayniqsa mehnat qilish, erkin kasb tanlash, adolatli mehnat sharoitlarida ishlash, ishsizlikdan himoyalanish, dam olish, ijtimoiy ta’minot olish kabi huquqlarni alohida konstitutsiyaviy darajada e’tirof etgan. Ushbu huquqlarni ta’minlash maqsadida O‘zbekiston Respublikasining Mehnat kodeksi, “Aholini ish bilan ta’minlash to‘g‘risida”, “Fuqarolarning davlat pensiya ta’minoti to‘g‘risida”, “Fuqarolarning jamg‘arib boriladigan pensiya ta’minoti to‘g‘risida”, “O‘zbekiston Respublikasida nogironlarni ijtimoiy himoya qilish to‘g‘risida”, “Ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy sug‘urta qilish to‘g‘risida”, “Ishlab chiqarishdagi baxtsiz hodisalar va kasb kasalliklaridan majburiy davlat ijtimoiy sug‘urtasi to‘g‘risida”, “Mehnatni muhofaza qilish to‘g‘risida” kabi qonunlar qabul qilingan. Mamlakatimizda 2010 yildan “Ish o‘rinlari tashkil etish va aholi bandligini

ta'minlash dastur"larini parlament tomonidan tasdiqlash va uni ijrosini nazorat qilish, bu bo'yicha har yili mas'ul vazirni axborotlarini eshitish amaliyoti shakllandi.

Inson huquq va erkinliklarini ta'minlash davlat organlari faoliyatining asosiy vazifalari sifatida qayd etildi. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti fuqarolarning huquqlari va erkinliklariga, O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi va qonunlariga rioya etilishining kafili hisoblanadi, fuqarolarning iqtisodiy, ijtimoiy va boshqa huquqlari hamda qonuniy manfaatlarini himoya qilish bo'yicha chora-tadbirlarni amalga oshirish Vazirlar Mahkamasi konstitutsiyaviy vakolatlaridan birini tashkil etadi. «Sudlar to'g'risida»gi Qonunga ko'ra esa sud fuqarolarning huquq va erkinliklarini sud yo'li bilan himoya qilishga da'vat etilgan.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida belgilangan norma va prinsiplar demokratik huquqiy davlat qurish, inson huquq va erkinliklarini ta'minlashda muhim dasturulamal bo'lib xizmat qilmoqda. Nafaqat qabul qilingan, balki hozirgi kunda tayyorlanayotgan, qabul qilinishi kutilayotgan «Jamoatchilik nazorati to'g'risida», «Ma'muriy tartib-taomillar to'g'risida», «Davlat boshqaruvi asoslari to'g'risida», «Yarashtiruv jarayonlari (mediatsiya) to'g'risida», «Huquqiy axborotni tarqatish va undan foydalanishni ta'minlash to'g'risida», «Mehnat migratsiyasi to'g'risida», «Aholi bandligiga ko'maklashish nodavlat tashkilotlari (rekruting agentliklari) to'g'risida» gi qonunlar ham Konstitutsiyamiz ko'zda tutgan – inson manfaatlariga yo'naltirilgandir.

Fikrimizcha, erishilgan bunday marralar biz o'z oldimizga qo'ygan yuksak maqsadga qaratilgan uzoq va murakkab yo'lning bir qismi, Konstitutsiyamizda nazarda tutilgan g'oyalar esa demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish, fuqarolik jamiyatini rivojlantirish sari to'xtovsiz harakat qilishni, buning uchun esa Asosiy qomusimizda belgilangan barcha ezgu g'oyalarni to'laqonli ro'yobga chiqarish uchun uni yanada sinchkovlik bilan o'rganishimiz, inson manfaatlarini ta'minlash nuqtayi nazaridan qonunchiligimizni muttasil takomillashtirib borishimiz, har birimiz o'z harakatlarimizni

qanchalik Konstitutsiya doirasida amalga oshirayotganligimizni muntazam idrok etib borishimiz darkor.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. - T.: O'zbekiston, 2020.
2. Davlat tili haqida (yangi tahriri). O'zbekiston Respublikasining Qonuni.- T.: O'zbekiston, 1997.
3. Kadrlar tayyorlash milliy dasturi. - T.: Sharq, 1997.
4. Ta'lim to'g'risida. O'zbekiston Respublikasining Qonuni. - T.: O'zbekiston,
5. Mirziyoev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. - T.: O'zbekiston, 2016.
6. Mirziyoev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash - yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi.-T.:O'zbekiston, 2017.
7. Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan quramiz. - T.:O'zbekiston, 2017.
8. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishlari bo'yicha harakatlar strategiyasi// <https://www.lex.uz>